Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Europska građanska inicijativa – Spasimo pčele i poljoprivrednike”

(samoinicijativno mišljenje)

(2023/C 100/07)

Izvjestitelj: **Arnold PUECH d'ALISSAC**

Odluka Plenarne skupštine:	19.5.2022.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
	(samoinicijativno mišljenje)
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za poljoprivredu, ruralni razvoj i okoliš
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	24.11.2022.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	15.12.2022.
Plenarno zasjedanje br.:	574
Rezultat glasanja	
(za/protiv/suzdržani):	168/0/2

1. **Zaključci i preporuke**

1.1 Uspjeh ove europske građanske inicijative pokazuje vrlo velika očekivanja europskih građana od Europske komisije. EGSO bi prvo želio čestitati organizatoru i pozdraviti predanost građana tom uspjehu, s obzirom na to koliko je teško prikupiti potrebne potpise. Stoga poziva Komisiju da precizno i konkretno odgovori na zahtjeve ove europske građanske inicijative.

1.2 EGSO izražava žaljenje zbog toga što glavni prijedlog EGI-ja, koji se sastoji od potpunog uklanjanja sintetičkih pesticida do 2035., nije prikazan u odabranom naslovu: „Spašavanje pčela i poljoprivrednika”. EGSO osim toga ističe da su mnogi pravni akti koji se odnose na pčele, oprašivače, bioraznolikost, održivu upotrebu pesticida i potporu poljoprivrednicima u agroekološkoj tranziciji u fazi pripreme ili ih je Komisija već donijela. Međutim, uviđa da te mjere nisu u potpunosti ostvarile svoje ciljeve. Stoga poziva Europsku komisiju da poduzme daljnje korake kako bi konkretno i učinkovitije ostvarila svoje ambiciozne ciljeve. Preporučuje na primjer veću potporu preciznoj poljoprivredi, digitalnoj poljoprivredi, biološkoj kontroli, robotici, ali i agroekologiji.

1.3 EGSO naglašava da je, u ključnom kontekstu održivosti sustavâ i neovisnosti u opskrbi hranom, potrebno uzeti u obzir sva tri stupa održivosti (okolišni, socijalni i gospodarski stup) te da se pritom ne smije zaboraviti na gospodarski, koji često biva zapostavljen.

1.4 EGSO također poziva Komisiju da prije donošenja bilo kakve odluke provede procjene učinka, posebno kako bi procijenila troškove inicijative za poljoprivrednu proizvodnju i gospodarstvo, da usporedi te troškove s gospodarskim troškom koji imaju poljoprivrednici zbog gubitka bioraznolikosti.

2. **Kontekst**

2.1 *Europska građanska inicijativa za poljoprivredu u kojoj se više poštuju pčele, ljudi i okoliš*

2.1.1 Mehanizam europske građanske inicijative europskim građanima pruža priliku da aktivno sudjeluju u demokratskim procesima Europske unije, tražeći od Komisije da predloži novo zakonodavstvo. Kad inicijativa dobije potporu najmanje milijun građana EU-a i dosegne potrebne pragove u najmanje četvrtini država članica ([1]), Europska komisija mora na nju odgovoriti.

([1]) Uredba (EU) 2019/788 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o europskoj građanskoj inicijativi (SL L 130, 17.5.2019., str. 55.).

2.1.2 Budući da je inicijativa „Spasimo pčele i poljoprivrednike! U smjeru poljoprivrede koja je pogodna za pčele i zdrav okoliš” dosegnula te pragove, poziva Europsku komisiju da predloži pravne akte za postupno ukidanje sintetičkih pesticida do 2035., obnovu bioraznolikosti i pomoć poljoprivrednicima tijekom te prijelazne faze.

2.2 *Kontekst smanjenja broja oprašivača i gubitka bioraznolikosti u Europi*

2.2.1 Zahtjevi ove europske građanske inicijative postavljeni su u kontekstu u kojem je Europa suočena s padom broja pčela. Naime, prema europskom crvenom popisu pčela brojnost svake treće vrste pčela i leptira je u padu, a svakoj desetoj prijeti izumiranje ([2]).

2.2.2 Međutim, 84 % europskih usjeva barem djelomično ostvaruje korist od životinjskog oprašivanja ([3]), a 78 % divljih biljaka u EU-u ovisi o kukcima oprašivačima ([4]). Stoga je njihova zaštita ključno pitanje za poljoprivrednu proizvodnju, u aktualnom kontekstu u kojem je važno osigurati prehrambenu sigurnost i neovisnost u opskrbi hranom. Osim toga, pčele su ključne za proizvodnju meda, dok je Europska unija u medu samodostatna tek 60 %. Kako bi zadovoljila potražnju, mora se oslanjati na uvozni med (od čega 28 % iz Kine) koji je lošije kvalitete od europskog meda.

2.2.3 Prema Izvješću o procjeni oprašivača, oprašivanja i proizvodnje hrane Međuvladine znanstveno-političke platforme o bioraznolikosti i uslugama ekosustava (IPBES) ([5]), glavni uzroci smanjenja broja oprašivača su promjene u načinu upotrebe zemljištâ, intenzivne poljoprivredne prakse i upotreba pesticida, onečišćenje okoliša, invazivne strane vrste, patogeni organizmi i klimatske promjene.

2.2.4 Raznoliki prehrambeni resursi (nektar i pelud) koji su dostupni u dovoljnim količinama tijekom cijele godine također su ključan čimbenik za pravilan razvoj pčela i osiguravanje redovitije proizvodnje meda za pčelare ([6]).

2.2.5 Pad broja pčela dio je globalnog konteksta gubitka bioraznolikosti. Naime, u Globalnom izvješću o procjeni bioraznolikosti i usluga ekosustava IPBES-a ([7]) iz 2019. utvrđeno je dosad nezabilježeno smanjenje bioraznolikosti.

2.2.6 Na temelju tih izvješća IPBES-a Nacionalni institut za istraživanja u području poljoprivrede, hrane i okoliša (INRAE) i Francuski institut za istraživanje mora (Ifremer) objavili su u svibnju 2022. zajedničko znanstveno stručno mišljenje o učincima sredstava za zaštitu bilja na bioraznolikost i usluge ekosustava ([8]). U tom se mišljenju ističe višedimenzionalni aspekt smanjenja bioraznolikosti, kao i poteškoće u utvrđivanju relativnog udjela sredstava za zaštitu bilja u tom smanjenju zbog međuovisnosti raznih čimbenika. S druge strane, znanstvena saznanja omogućila su da se u zajedničkom znanstvenom stručnom mišljenju utvrdi jasna uzročno-posljedična veza između upotrebe sredstava za zaštitu bilja i smanjenja broja određenih populacija, što je slučaj, primjerice, kod kukaca oprašivača.

2.3 *Mnogi pravni akti koji se odnose na pčele, održivu upotrebu pesticida, obnovu bioraznolikosti i potporu poljoprivrednicima u agroekološkoj tranziciji u fazi su pripreme ili ih je Komisija već donijela*

2.3.1 Kad je riječ o zaštiti pčela i oprašivača, EU je 2018. pokrenuo europsku inicijativu za oprašivače, čiji je cilj riješiti problem smanjenja broja divljih oprašivača u EU-u. Sastoji se od deset mjera podijeljenih na tri prioritetne teme:

— poboljšati znanje o smanjenju broja oprašivača, njegovim uzrocima i posljedicama,

— pozabaviti se uzrocima smanjenja broja oprašivača,

— informirati i uključiti cijelo društvo te promicati suradnju.

([2]) Nieto i dr., 2014. *European Red List of Bees* (Europski crveni popis pčela).

([3]) *The dependence of crop production within the European Union on pollination by honeybees* (Ovisnost proizvodnje usjeva u Europskoj uniji o oprašivanju pčela medarica).

([4]) Ollerton i dr., 2011. *How many flowering plants are pollinated by animals?* (Koliko cvjetnih biljaka oprašuju životinje?).

([5]) IPBES, 2016. *Assessment Report on Pollinators, Pollination and Food Production* (Izvješće o procjeni oprašivača, oprašivanja i proizvodnje hrane).

([6]) French Technical and Scientific Institute for Bees and Pollination (ITSAP), 2015. *Ressources alimentaires pour les abeilles* (Prehrambeni resursi za pčele).

([7]) IPBES, 2019. *Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services* (Globalno izvješće o procjeni bioraznolikosti i usluga ekosustava).

([8]) INRAE i Ifremer, 2022. *Impacts des produits phytopharmaceutiques sur la biodiversité et les services écosystémiques* (Utjecaj sredstava za zaštitu bilja na bioraznolikost i usluge ekosustava).

Međutim, Europski revizorski sud u svojem je Tematskom izvješću 15/2020 o zaštiti divljih oprašivača u EU-u ([9]) utvrdio da „to nije imalo znatan učinak na zaustavljanje pogoršanja stanja te da je za ostvarenje ciljeva inicijative potrebno bolje upravljanje”. I sama Europska komisija u svojem je izvješću o provedbi inicijative ([10]) prepoznala da su, iako je ostvaren znatan napredak u provedbi mjera iz Inicijative, i dalje potrebni napori kako bi se riješili problemi različitih uzroka tog pogoršanja stanja.

2.3.2 Kad je riječ o smanjenju utjecaja i rizika povezanih sa sredstvima za zaštitu bilja, Komisija je pokrenula reviziju svoje Direktive o održivoj upotrebi pesticida kako bi se riješio glavni problem njezine ograničene učinkovitosti u smanjenju upotrebe pesticida te rizika za zdravlje ljudi i okoliš te je predstavila novi Prijedlog uredbe u lipnju 2022 ([11]). Neke od ključnih mjera su sljedeće:

— pravno obvezujući ciljevi smanjenja upotrebe i rizika od kemijskih pesticida te upotrebe najopasnijih pesticida na razini EU-a za 50 % do 2030.,

— nove mjere kojima se osigurava da poljoprivrednici provode integriranu zaštitu bilja,

— zabrana svih pesticida na osjetljivim područjima, osim u slučajevima primjene izuzeća.

2.3.3 Stavljanje sredstava za zaštitu bilja na tržište u EU-u strogo je regulirano. Pravni okvir za stavljanje sredstava za zaštitu bilja na tržište u EU-u utvrđen je Uredbom (EZ) br. 1107/2009 Europskog parlamenta i Vijeća ([12]). U skladu s tom Uredbom, procjene rizika provode se prije odobrenja aktivne tvari na europskoj razini kako bi se izbjegli potencijalni štetni učinci na zdravlje ili okoliš. Osim toga, smjernice za procjenu rizika od sredstava za zaštitu bilja za pčele (Smjernice za pčele ili „Bee Guidance Document” ([13])) u postupku su revizije kako bi se uzela u obzir najnovija znanstvena dostignuća u tom području.

2.3.4 Kad je riječ o obnovi bioraznolikosti u poljoprivrednim područjima, EU se može osloniti, iako se to ne odnosi samo na poljoprivredna područja, na mrežu Natura 2000, Direktivu o pticama ([14]) i Direktivu o staništima ([15]), na kojima se temelji zakonodavstvo EU-a o očuvanju prirode. Europska komisija uspostavila je i Strategiju EU-a za bioraznolikost do 2030. ([16]) Ona uključuje mjere i obveze povezane s obnovom bioraznolikosti u poljoprivrednim područjima, kako je utvrđeno u Prijedlogu uredbe o obnovi prirode ([17]), koji je Europska komisija predstavila 22. lipnja 2022. Konkretno, člankom 8. Prijedloga utvrdio bi se obvezujući cilj da države članice do 2030. zaustave opadanje populacija oprašivača, a člankom 9. utvrdile bi se obveze u pogledu obnove poljoprivrednih ekosustava, kao što je cilj da do 2030. barem 10 % poljoprivrednih zemljišta u Uniji ima „obilježja krajobraza velike raznolikosti”.

2.3.5 Kad je riječ o potpori poljoprivrednicima u tranziciji, novi ZPP za razdoblje 2023.–2027. ključan je alat za postizanje ambicioznih ciljeva europskog zelenog plana i potporu poljoprivrednicima. Tematsko izvješće Revizorskog suda iz 2020. pokazalo je da doprinos trenutačnog ZPP-a nije zaustavio smanjivanje bioraznolikosti na poljoprivrednim zemljištima ([18]). Revizorski sud zaključio je da „način na koji Komisija prati rashode za biološku raznolikost nije pouzdan, da je učinak izravnih plaćanja u okviru ZPP-a ograničen ili nepoznat i da su Komisija i države članice davale prednost mjerama za ruralni razvoj kojima se ostvaruje slabiji učinak”. Novi ZPP uključuje nove mjere za poboljšanje njegova utjecaja na okoliš, kao što je poboljšana uvjetovanost.

([9]) Europski revizorski sud. Tematsko izvješće 15/2020.
([10]) COM(2021) 261 final.
([11]) COM(2022) 305 final.
([12]) Uredba (EZ) br. 1107/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. listopada 2009. o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja i stavljanju izvan snage direktiva Vijeća 79/117/EEZ i 91/414/EEZ (SL L 309, 24.11.2009., str. 1.).
([13]) EFSA, 2022. *Revised guidance on the risk assessment of plant protection products on bees (Apis mellifera, Bombus spp. and solitary bees)* (Revidirane smjernice o procjeni rizika sredstava za zaštitu bilja za pčele (pčele medarice, bumbari i solitarne pčele)).
([14]) Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (SL L 20, 26.1.2010., str. 7.).
([15]) Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22.7.1992., str. 7.).
([16]) COM(2020) 380 final.
([17]) COM(2022) 304 final.
([18]) Europski revizorski sud. Tematsko izvješće 13/2020.

2.3.6 I europski zakoni i nastojanja u drugim sektorima osim poljoprivrede mogu imati neizravan učinak na oprašivače, primjerice zakonodavni paket „Spremni za 55 %”, s obzirom na cilj EU-a da do 2030. smanji emisije ugljika za 55 % (jer na pčele utječu i klimatske promjene), Akcijski plan za postizanje nulte stope onečišćenja, kojim bi se trebala otkloniti onečišćenja zraka, vode i tla, Direktiva o obnovljivim izvorima energije i nova strategija EU-a za šume, u kojoj je utvrđen cilj Europske komisije da do 2030. posadi tri milijarde stabala diljem Europe.

3. **Opće napomene**

3.1 EGSO naglašava važnost europskih građanskih inicijativa kao alata za izravno sudjelovanje europskih građana. Europska građanska inicijativa doista je najmoćniji alat participativne demokracije na europskoj razini. EGSO je, kao most između organizacija civilnog društva i europskih institucija, tijekom godina ojačao položaj europskih građanskih inicijativa i povećao njihovu vidljivost u svakodnevnom radu europskih institucija. Pozdravlja činjenicu da je ovo mišljenje prvo koje je doneseno o jednoj europskoj građanskoj inicijativi, prije odgovora Europske komisije, te poziva Komisiju da precizno odgovori na iznesene zahtjeve.

3.2 EGSO izražava žaljenje zbog toga što glavni prijedlog EGI-ja, koji se sastoji od potpunog uklanjanja sintetičkih pesticida do 2035., nije prikazan u odabranom naslovu: „Spašavanje pčela i poljoprivrednika”. Ističe da su mnogi pravni akti u fazi pripreme ili ih je Komisija već donijela u pokušaju da odgovori na te zahtjeve, no uviđa da te mjere nisu u potpunosti ostvarile svoje ciljeve. Stoga poziva Europsku komisiju da poduzme daljnje korake kako bi konkretnije i brže postigla svoje ciljeve. Međutim, EGSO naglašava da je potrebno uzeti u obzir sva tri stupa održivosti (okolišni, socijalni i gospodarski stup), u ključnom kontekstu održivosti sustavâ i neovisnosti u opskrbi hranom, te provesti procjene učinka prije donošenja bilo kakve odluke, posebno kako bi se procijenili troškovi inicijative za poljoprivrednu proizvodnju i gospodarstvo.

4. **Posebne napomene**

4.1 Kad je riječ o zahtjevu europske građanske inicijative da je potrebno „postupno smanjiti upotrebu sintetičkih pesticida u poljoprivredi EU-a za 80 % do 2030., počevši od najopasnijih, te ih potpuno ukinuti do 2035.”:

4.1.1 EGSO upozorava da ne bi trebalo predlagati postavljanje idealističkih ili neostvarivih ciljeva u prekratkom vremenskom okviru. Ističe da Komisija već predlaže smanjenje upotrebe i rizika od kemijskih pesticida te upotrebe najopasnijih pesticida za 50 % do 2030. Općenito, protivi se postavljanju ciljeva smanjenja upotrebe pesticida koji nisu povezani s dostupnošću učinkovitih i pristupačnih alternativnih rješenja za poljoprivrednike.

4.1.2 EGSO naglašava da je regulatorni okvir za sredstva za zaštitu bilja u Europi jedan od najzahtjevnijih na svijetu u pogledu ciljeva jer mu je polazišna točka načelo nepostojanja neprihvatljivih učinaka na okoliš.

4.1.3 Prema mišljenju EGSO-a, s obzirom na to da smanjenje broja pčela medarica i divljih oprašivača ima više uzroka, izbacivanje pesticida iz upotrebe ne bi trebalo smatrati jedinim ili glavnim rješenjem za njihovo spašavanje. Ključno je pozabaviti se svim uzrocima smanjenja. Na primjer, u slučaju pčela medarica grinje Varroa i azijski stršljen glavni su izvor zabrinutosti za profesionalne pčelare, koji se nadaju novim rješenjima za tretiranje kako bi mogli bolje zaštititi svoje pčele.

4.1.4 EGSO upozorava na važnost pčela medarica, divljih oprašivača i drugih kukaca za poljoprivredu (oprašivanje usjeva, prirodna regulacija štetnih nametnika itd.). Kao primjer navodi program partnerstava između poljoprivrednika i pčelara od kojih svi imaju koristi, kao što je „Posvoji košnicu” ([19]), koji su pokrenuli poljoprivrednici. Naime, poljoprivrednici koji su u okviru programa posvojili košnice pri provođenju fitosanitarnih postupaka kojima štite svoje nasade posebnu pozornost posvećuju zaštiti pčela. Trebalo bi razviti i programe kao što je „ApiAlert” ([20]), koji omogućuju praćenje smrtnosti košnica i objektivnih stvarnih uzroka njihove smrti.

4.2 Kad je riječ o zahtjevu europske građanske inicijative da se obnove prirodni ekosustavi „na poljoprivrednim područjima kako bi poljoprivreda postala pokretač oporavka biološke raznolikosti”:

([19]) Le Betteravier. *Quand 14 agriculteurs de l'Aisne deviennent apiculteurs* (Kako se 14 poljoprivrednika u Aisneu počelo baviti pčelarstvom).
([20]) 20 Minutes. *Toulouse: Pour suivre la mortalité des abeilles, BeeGuard met au point un compteur vidéo sur ses ruches connectées* (Toulouse: Kako bi mogao pratiti smrtnost pčela, BeeGuard je razvio videobrojač za svoje košnice).

4.2.1 EGSO naglašava da je ljudska aktivnost, kao što su neke poljoprivredne prakse, jedan od uzroka smanjenja broja oprašivača i bioraznolikosti, ali da poljoprivreda može biti i rješenje. Na primjer, zalaže se za veću potporu projektima kao što su ponovna sadnja živica ili poticanje poljoprivrednika na uzgoj medonosnih izvora kako bi ih se posvetilo zaštiti pčela i bioraznolikosti. Nadalje, od ključne će važnosti biti osiguravanje većih naknada poljoprivrednicima za usluge ekosustava koje pružaju kako bi im se pružila potpora u provedbi takvih projekata.

4.2.2 EGSO prima na znanje snažnu ambiciju Europske komisije da poljoprivreda postane sredstvo obnove bioraznolikosti, zahvaljujući ciljevima i mjerama strategije za bioraznolikost i strategije „od polja do stola" te Prijedloga uredbe o obnovi prirode, te je zabrinut za poštovanje načela prehrambene neovisnosti EU-a.

4.2.3 EGSO smatra da bi trebalo promicati i dobrovoljno uključivanje u poljoprivredne inicijative za oprašivače ili bioraznolikost koje su se proširile po cijeloj Europi. Na primjer, u Francuskoj je Nacionalna federacija sindikata poljoprivrednika (FNSEA) objavila zbirku poljoprivrednih inicijativa za oprašivače ([21]). U njoj su u cilju povećanja broja dobrih poljoprivrednih praksi koje pogoduju pčelama opisane dobrovoljne inicijative za oprašivače u Francuskoj i izneseni nadahnjujući, pozitivni i pragmatični primjeri. Slično je u Danskoj 2018. pokrenuta komunikacijska kampanja naslovljena *10 bee-friendly recommendations for your farm* (10 preporuka za vaše poljoprivredno gospodarstvo koje pogoduju pčelama) ([22]). Njome se promiču razne dobrovoljne prakse koje poljoprivrednici mogu primijeniti na razini svojeg poljoprivrednog gospodarstva, kao što su sadnja živica i cvjetnih traka, ili čak ograničavanje zanošenja pri upotrebi sredstava za zaštitu bilja prskanjem u odgovarajućim klimatskim uvjetima (npr. slabiji vjetar) ili upotrebom sustava za smanjenje zanošenja.

4.2.4 EGSO smatra da će se Europska komisija za obnovu prirodnih ekosustava u poljoprivrednim područjima morati osloniti na niz strategija: održavanje i obnovu agroekoloških infrastruktura, diversifikaciju usjeva kako bi se potaknula raznolikost nasada u krajoliku, razvoj agrošumarstva, ekološke poljoprivrede te proizvoda s oznakom kvalitete i podrijetla, održavanje trajnih travnjaka, smanjenje upotrebe pesticida i njihovih učinaka itd.

4.3 Kad je riječ o zahtjevu europske građanske inicijative da se provede reforma „poljoprivrede davanjem prednosti malim, raznolikim i održivim poljoprivrednim djelatnostima, podupiranjem brzog povećanja agroekološke i organske prakse te omogućavanjem neovisnog osposobljavanja poljoprivrednika i istraživanja u području poljoprivrede bez pesticida":

4.3.1 EGSO ukazuje na postojanje izvješća u čijoj izradi je sudjelovalo 300 stručnjaka iz 23 države članice koji su analizirali potencijalne učinke budućeg ZPP-a na zaštitu i obnovu bioraznolikosti ([23]). Znanstvenici su iznijeli konkretne prijedloge za poboljšanje učinka ZPP-a na bioraznolikost i potporu poljoprivrednicima u toj tranziciji. EGSO preporučuje Komisiji i državama članicama da iz njega crpe inspiraciju u okviru reforme ZPP-a, koji je moćan alat za poljoprivrednu reformu.

4.3.2 Međutim, EGSO smatra da agroekološka tranzicija i poboljšanje bioraznolikosti nisu mogući samo iz Bruxellesa provedbom ZPP-a te naglašava važnost lokalne razine. Naime, u cilju prilagodbe posebnostima regija, potrebno je da poljoprivrednici i vlasnici zemljišta razviju i lokalna rješenja.

4.3.3 Osim toga, EGSO želi naglasiti svoju predanost pronalaženju učinkovitih alternativa kako nijedan poljoprivrednik ne bi ostao bez rješenja. Stoga bi želio da se prije svega potakne precizna poljoprivreda, digitalna poljoprivreda, biološka kontrola, robotika, ali i agroekologija, sa znatnim financijskim sredstvima za razvoj istraživanja, provedbu inovacija i njihovu primjenu u sektorima i na poljoprivrednim gospodarstvima.

4.3.4 EGSO prepoznaje važnost pčelarstva kao gospodarskog sektora koji posebno doprinosi ruralnom razvoju i očuvanju populacija na tim područjima u mnogim državama članicama. S obzirom na nedostatnu proizvodnju meda u Europi potrebno je pojačati potporu pčelarstvu i gospodarskom vrednovanju meda i drugih proizvoda košnice (pelud, vosak, matična mliječ itd.) kako bi se očuvalo profesionalno i ekološki prihvatljivo pčelarstvo koje može zadovoljiti potrebe europske potrošnje meda. EGSO također naglašava da je važno da se pčelari udruže u strukovne organizacije kako bi se bolje organizirali i učinkovitije branili interese europskog pčelarstva. Posebno bi želio da Europska komisija iskoristi priliku predstojeće revizije Direktive o medu za jačanje označivanja meda i sljedivosti kako bi se učinkovitije suzbijalo prijevare i uvoz iz trećih zemalja koji ne zadovoljavaju naše standarde, čime se slabi europska proizvodnja meda.

([21]) EFSA, 2022. *Recueil des initiatives agricoles favorables aux pollinisateurs* (Zbirka poljoprivrednih inicijativa za oprašivače).

([22]) Dansko vijeće za poljoprivredu i hranu, 2018. *10 bee-friendly recommendations for your farm* (10 preporuka za vaše poljoprivredno gospodarstvo koje pogoduju pčelama).

([23]) Pe'er i dr., 2022. *How can the European Common Agricultural Policy help halt biodiversity loss? Recommendations by over 300 experts* (Kako europska zajednička poljoprivredna politika može pomoći u zaustavljanju gubitka biološke raznolikosti? Preporuke više od 300 stručnjaka).

4.3.5 Naposljetku, kako bi se osigurala prihvatljivost agroekološke tranzicije europskim poljoprivrednicima, EGSO preporučuje Komisiji da brzo osigura recipročnost standarda kako bi se ograničilo narušavanje tržišnog natjecanja za europske poljoprivrednike.

Bruxelles, 15. prosinca 2022.

Predsjednica
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Christa SCHWENG